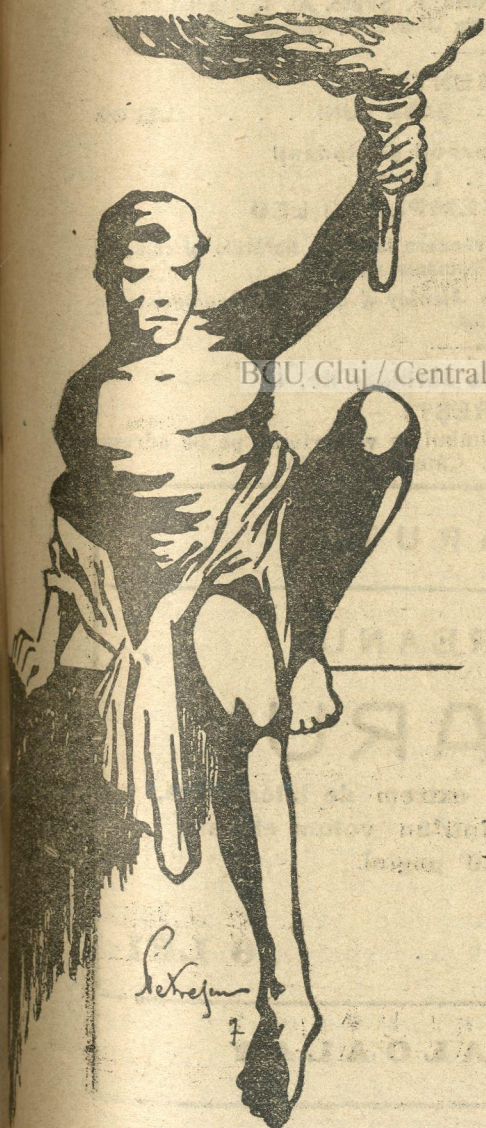

Scurătorul

REVISTA LITERARA ȘI ARTISTICA

SUMARUL:

- E. Lovinescu* Saturn
Ion Barbu Arca, Ți-am împletit..
 Umbra
Hortensia Papadat-Bengescu Talismanul
G. Rotică La o casă
 Bogdan, D. Onciul,
 Ovid Densușlanu
Ion Pillat Steaua, Pórunca
Maiorul Gh. Brăescu Un om dintr'o bu-
 cată
George Cornea Lupta de la podul
 Jiului
Al. Terziman Strofe pentru Li

CRONICI:

F. Șirato: Expoziția de estampe japo-
 neze; *L. Rebreanu*: Teatrul Regina Maria;
Sapho; *Insemnări*: (F. Mistral și V. Alec-
 sandri); (V. Alecsandri, Viața și operele
 lui); (Un apel către poeți).

Editura ALCALAY & Co.

UN LEU

APARE SĂPTĂMANAL

SBUKATORUL

REVISTA SĂPTĂMĂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

COLABORATORI:

Zaharia Bârsan, Al. Cazaban, G. Cair, Radu Cosmin, Maria Cunțan, N. Davidescu, V. Demetrius, I. Dragoslav, Victor Eftimiu, Elena Farago, Ion Săm-Giorgiu, Ion Al. George, Otilia Ghibu, I. Gorun, G. Gregorian, E. Lovinescu, M. Lungeanu, Virgiliu Moscovici, A. Moșoiu, Constanța Marino-Moscu, A. Măndru, Liviu Marian, Claudia Millian, Corneliu Moldovanu, D. Nanu, Maria Pamfile, Hortensia Papadat-Bengescu, Dragoș Protopopescu, I. Petrovici, Al. Rally, L. Rebreanu, Eugen Relgis, Marcel N. Romanescu, G. Rotică, Radu D. Rosetti, H. Sanfievici, Alexandrina Scurtu, F. Șirato, Al. T. Stamatiad, G. Stratulat, Caton Theodorian, A. Toma, Ada Umbră, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE:

UN AN LEI 50 = ȘASE LUNI LEI 30

Pentru învățători, profesori și studenți

UN AN LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBUKATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la *Librăria Alcalay & Co.* și la administrația revistei.

Administrația: Strada Sărindar No. 14

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe pe adresa d-lui E. Lovinescu, str. Cămpineanu, 40.

A A P Ă R U T

L. REBREANU

CALVARUL

O povestire de actualitate extrem de interesantă,
cu peripecții palpitate, într'un volum elegant
de peste 250 pagini.

6 LEI

EDITURA ALCALAY

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: **Ē. LOVINESCU**

SATURN

Legenda bătrânului Saturn, care-și mânca proprii lui copii, e unul din acele simboluri grecești ce-și găsesc pilda vie în toate timpurile... Sunt și acum părinți ce și mistue copiii, viața din viața lor, carne din carnea lor. La sălbateci, copiii se hrănesc din corpul inutil al părinților îmbătrâniți. Mitul grecesc e mai adânc. Era și de așteptat dela istețimea suverană a spiritului grec.

Un artist mare este un Saturn ce-și ucide propria lui progenitură. O exemplificare în marginea bătrânului mit eleanic.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Un artist mare e un copac puternic cu o nevoie tot atât de mare de hrană. Infișându-și rădăcinile în măruntaele pământului, copacul absoarbe seva hrănitoare a țarinei. Cât ține rotocolul crengilor lui nu mai înverzește nimic. Vegetația e pipernicită și îngălbenită. La umbra copacului nu e nici lumină, nici căldură. Seva pământului se ridică în trunchiul uriaș care o trage din adâncuri. Ierbei nu-i rămâne decât să se oflească și să piară cu nostalgia libertății și a câmpului verde...

Un scriitor mare e acest copac înfișt în inima unui gen literar. Rădăcinile îi pătrund adânc și-și absorb hrana abundentă de care are nevoie. Un scriitor mare slește genul în care și-a dezvoltat trufașa lui personalitate. În jurul lui nu e viață... Sub umbra lui totul pierе sau tânjește. Nu pentru totdeauna, de sigur. Ar fi tragic. Dar pentru un număr de ani sau chiar pentru o epocă... Scriitorul mare e Saturnul nesăturat ce-și înghite progenitura; el e copacul uriaș în care paserile cântă armonios, dar sub care iarba plâpândă îngălbenește, lipsită de o hrană ce se duce gălgăitoare în ramurile noduroase

ale puternicului vecin... Un scriitor mare e un mare câștig pentru o țară și pentru o literatură; e însă Căpcăunul mitic pentru contemporanii și urmașii lui imediați. Adeveniți de frumusețea frunzișului, ei se târăsc spre umbra lui ucigașă.

Eminescu, de pildă, a fost Saturnul poeziei lirice filozofice. A istovit genul... Impunându-și marea lui personalitate, i-a supt seva până la sleirea definitivă... Și-a impus pesimismul lui total ca o formulă a lirismului însuși. Și-a creat o limbă a lui, nouă, puternică, o armonie proprie, un ritm personal, a încetățenit cuvinte, a creat chiar cuvinte, într'un cuvânt, a creat în formă și în fond o nouă poezie lirică românească, rupând cu alexandrismul dulceag și optimist... De sigur, un mare câștig pentru literatura noastră; un geniu, în umbra căruia au pierit însă câteva generații de poeți lirici... Lirismul român nu s'a ridicat nici astăzi deplin de pe urma sleirii lui deși au trecut treizeci de ani dela moartea marelui poet...

Ca spre o lumină orbitoare, toate talentele plâpânde s'au îndreptat spre dânsul. Năzuind după viață, au dat peste moarte. Saturnul i-a înghițit curând...

După Eminescu am avut, în adevăr, o literatură post-eminesciană, de imitație, cu un pesimism copilăros și prematur, cu o limbă și armonie împrumutate, o literatură slabă, falsă, — o bătă vegetație palidă și închircită care nu putea trăi...

Acelaș Saturn pruncucigaș a fost și Caragiale pentru comedia scoasă din moravurile mahalalelor noastre. În comediile și schițele lui, Caragiale a creat un mitocan definitiv, absolut. Cei mai iscusiți scriitori n'au putut ieși din formula fără replică a lui Nae Ipingescu, a Vetesau sau a Miței Baston. Am ajuns la o sleire atât de desăvârșită a unui gen în cât nu se mai poate scrie personal într'insul. Originalitatea lui Caragiale mistue pe toți, cei ce se încearcă să meargă pe urmele lui.

E. LOVINESCU

Arca

In turburatu-mi suflet, am construit o Arcă,
 — Informă nălucire de biblic corăbier, —
 Și turme 'ntregi de gânduri pe puntea ei se 'mbarcă.
 Noroade 'ntregi plecate puternicului cer.

E vremea să se-abată mânia Lui! Și-o ploaie
 De strôpi rigizi, întinde zăbrele de oțel.
 Corabia aleargă... în negura greoaie,
 Corabia se-înclină și-aleargă fără țel...

Și cel din urmă creștet de munte se cufundă...
 — Spre care țarm, Stăpâne, spre care Ararat
 Din bruma depărtării, mă poartă-adânca undă? —
 S'a coborît pe ape lințoliu 'ntunecat

Și simt cum se destramă un suflet undevă,
 Departe, în (ca) ploii (acidă) melopee. library Cluj
 E noapte 'n larg... Si Arca așteaptă-un Jehovah
 Pe mările din suflet să 'nalțe curcubee.

Ți-am împlerit...

Ți-am împlerit suprema cunună de tristețe
 Ca să te înalți mai gravă în cadrul tău de-azur
 Ca seara să-ți umbrească înalta frumusețe
 Și astfel întregită să urci spre-Acordul Pur.

Dar dacă năzuința ta șovăie și seara
 Descinde friguroasă în inimă și gând
 Și, umedă, pe frunte apasă greu tiara
 Atunci, trudită soră, zorește mai curând

Spre malurile unde de mult îmbrășișarea
 Te-așteaptă să te-alinte așa cum tu desmierzi,
 Te-așteaptă infinită și limpede ca marea
 Să te 'mpreuni cu visul și 'n unde să te pierzi.

Umbră

Ai biruit! O dungă 'n miezul zilei
 Și o mare de cenușe 'n asfințit,
 În surda războire-ai biruit:
 Stăpână ești pe vânățul argilei!

De mult, de când înflăcăratul cer
 Purtă spre culmi diurna lui povară,
 La poala creștelor scăldate 'n pară
 Tu alipeai un sumbru colier.

Un promontor dințat sau în ogivă
 De pe atunci rupea cutezător
 Din pajiște. Dar, sub al zilei sbor,
 Te spulberai, putere corosivă.

Când însă, către cuibul său aprins
 Pribeagul astru prinse să coboare
 Pe urma lui de foc, triumfătoare
 Obsgură plumburie ai întins.

Ea mușcă din pășune și din tină
 Se 'mplântă adânc și neînduplecat
 În câmpul până-atunci transfigurat
 De caldă revărsare de lumină.

O! valul tău trufaș și 'mpotrivirea
 Celor din urmă insule-aurii...
 O, moartea strălucirilor târzii
 Și doliul ce-întestămintă iarăși firea!

Căci nu e loc unde să nu fi pus
 Temeinic ghiara ta, neîndurato!
 Câmpia vastă ai înveninat-o
 Și în curând nu va mai fi Apus.

Te uită: Zările se împreună,
 E-un ocean talazul tău cernit;
 — Când, Umbră, sub zenitul pleit,
 Te vei preface 'n mistic clar de lună?

ION BARBU *)

*) În bucată „Panteism“ publicată în numărul trecut în strofa a treia, versul al doilea, să se citească *redă* în loc de *dedă*; iar în ultima strofă, primul vers, *roci* în loc de *soei*.

Talismanul

Manuela trecu repede drumul, privi pendula mare a catedralei. Arăta opt și jumătate. Era târziu, dar asta nu o turbură de loc.

Mergea iute, sprinten, și se mira de pasul ei când cu un minut înainte era prinsă ca într'o plasă în fibrele propriei ei pasiuni care o încheșta ca o armătură voluptoasă.

Se gândi la ce le va spune când o vor întreba unde a fost, ce a făcut, dar gândul ăsta nu se oprea stăruitor; era în ea o indiferență invincibilă pentru oricine și orice. Văzu deasupra ei cerul rece sticlind punctat cu stele.

Pe jos era umed; plouase.

Ajunse. Intră hotărât, iute, aruncă un ordin la servitori, în camera ei asvârli într'un minut depe ea tot. Se schimbă complet. I se părea că tot ce avusese acolo se profana dincoace; i se părea că toate poartă în ele parfumul amorului, că s'ar scutura depe ele mireasma iubirei, cum se scuturau adinioari, pe drum, florile de salcâmi; i se mai părea că prezența, vorbele celorlalți le va suporta altfel, când stofele pătrunse de desmierdările dulci nu-i vor mai desmierda trupul.

O scutura din când în când un fior, dar nu avea nici un gând, nici chiar nu-i reveneau imaginile plăcute, căci ele nu erau încă imagini, erau învăluirea imediată a realității de care nu o putuse desbrobodi drumul scurt prin aerul rece. Era încă amețită, o scuturau emoțiile neașteptate prin care trecuse. Era ca cineva smuls din mijlocul căldurei și nevoit să meargă prin întunericul rece dar nepierzând nimic din căldura adunată. Și cu toate astea Manuela nu avea un amant, dar nu era nici fusese pe lume de când lume e, amantă mai pasionată ca ea cea de acum.

Ce mare dar căpătase ea, darul unei dragoste, câte bucurii aflase dela el, și câte altele nesăvârșite nu avea de aflat!

Nu se putea iubi mai mult decât se iubeau ei, și câtă iubire le rămânea încă!

Există o valoare precisă a cuvintelor. Manuela nu era amanta lui Vălsan. Ii era logodnică. Logodna îi rupea încet stavilele simțirei și o purta treptat înainte pe drumul spre misterul nupțial. Și după valoarea cuvintelor nu-i era, nu-i putea fi nici logodnică. Mereu în marginea legilor.

Se dusese acolo ușoară, liniștită, veselă, și aflase acolo deodată îmbrățișarea. Înfăia îmbrățișare, și dintr'odată, cu toată vâlva iubirei! Era ca beată.

Trecuse acum masa de seară, nu-și da seama ce făcuse în timpul ei. Pe canapeaua pe care se grămădise într'o nevoie de a sta culcată, simțea o mână svâcnindu-i, i se sbătea undeva

în corp pentru un minut, un fior obscur... fără amintiri... fără gânduri.

Se târâ deacolo spre culcare. Privi în oglindă cu ochi atenți și fericiți care se cercetau în întuneric-

Avea oare ceva schimbat?... Nimic?...

Afară de strălucirea aceea care îi trecea în ochi, pe obraz și care a doua zi va dispărea!

Nimic!... un semn vizibil?

Pe vreunul din colțurile pielei nu era să apară una din acele mici pete brune, talismane puse de o vrăjitoare care le alege locul după nebunia gustului ei capricios; cu care ne naștem deodată, singurele urme fizice vizibile din amorurile strămoșilor, alături de atâtea apucături sufletești de care nu te mai poți desface.

Simțea în corpul ei totuși o răscoală care îi premenea și prefăcea toată ființa.

O pecetie?... un stigmat?... o floare de păcat, nu era oare să răsară pe trupul ei... ca să-i aducă aminte pentru totdeauna?!...

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La o casă

Stă în prag și 'n pânză albă
Prinde-o măestrită floare
Și nu bagă 'n samă frunza
Care-i cade la picioare.

Păr și față îi atinge
Raza palidă de-afară,
Dar din ochii ei lucește
Soare drag de primăvară.

La o casă cade frunza
Și în samă nu-i băgată;
N'au toți ochii de pe lume
N'au toți toamnă deodată.

G. ROTICĂ

I. Bogdan, D. Onciul, Ovid Densușianu

Imi pare rău astăzi că nici îndemnul altora, nici demonul meu propriu nu m'au dus măcar odată la cursul unor profesori, despre care aș fi vrut să vorbesc. Nu știu de cât din spusele altora, câte puțin despre activitatea de catedră a lui I. Bogdan, D. Onciul sau Ovid Densușianu. Despre autoritatea lor în ochii studențimei pot totuși spune un cuvânt.

I. Bogdan era decanul cu perspective perpetui al facultății de litere și filosofie, avea deci prestigiul unui rang însemnat, cel puțin față de noi, studenții. Mai era pe atunci și directorul „Convorbirilor literare“, pe care, ce e dreptul, le cam abătuse de la calea lor firească transformându-le într'un mormânt de studii istorice. În calitatea de conducător al bătrânii reviste, apărea ca „unsul lui Maiorescu“, — deci al doilea motiv de prestigiu în ochii tinerimei. În sfârșit d-l Iorga a cărui autoritate se accentua zi cu zi și a cărui severitate nemiloasă trecuse prin furci aproape toată literatura istorică indigenă, — îi dăduse o mențiune foarte onorabilă lui Ion Bogdan. Aș putea să mai adaog că la prestigiul acestui profesor, contribuise cu ceva — cel puțin în fața noastră — și faptul că Mihail Dragomirescu, care pe atunci nu se relevase încă prin ciudățenia anora din preferințele sale literare, citase într'o carte, ca model de stil clasic, un fragment din Ion Bogdan.

Erau deci destule cuvinte ca el să aibă un nimb de reală autoritate, pe care nu-l alcătuiau, ce e dreptul, impresiile și constatările noastre directe, ci răsfrângerile aprecierii altora, de care noi țineam seama. Insemnăitatea lui consista mai mult din ce-l făcuseră și spuseră alții cu trecere, despre dânsul. O influență nemijlocită era greu să poată exercita. Bogdan nu era un deschizător de drumuri, un propagandist sau cel puțin un autor popular și accesibil. Opera sa istorică nu putea depăși cercul specialiștilor. Cursurile lui de paleoslavă nu erau cursuri de răsunet și le și ținea într'o sălișă, unde cel mult să fi încăput 15—20 de ascultători. În raporturile sale personale era o fire rece, care nu se cheltuia. Departe și de manierele rafinate ale lui Maiorescu și de finețea lui C. Dumitrescu-Iași și de isbucnirile de „enfant terrible“ ale lui Iorga. Personal totuși trebuie s'o spun că nu mă gândesc fără plăcere la acest om, dispărut înainte de vreme, cu care am avut unele legături mai apropiate, în vremea când eram student, fiind totodată și colaborator al „Convorbirilor literare“, cu câteva articole filosofice și chiar cu unele poezii mai reușite.

Profesor cu prestigiu era și d-l *Onciul*. Și pe dânsul îl recomandau raporturile cu revista *junimistă*, complimentele lui N.

Iorga și mai presus de toate faptul că într'un anume domeniu al Istoriei Românilor, era socotit ca un mandarin. Până la noi, studenții, așa ajunsese, că în chestiunea originii principatelor, dânsul răsturnase toate tradițiile și teoriile anterioare, dând o soluțiune nouă care va rămâne de-apușuri neschimbată. De altfel după cât știu, aproape tot cursul său de la Universitate se învârtea în acea epocă, cel mult și 'n acele învecinate, neîntinzându-se mai nici odată cu expunerea, dincolo de Mircea Basarab. Pe acest tărâm era și stăpân și inovator.

Ne apărea deci ca un învățat foarte conștiincios, care pășea cu băgare de seamă, pe lângă că nu puteai afumca nici să bănuiești ceea ce poți astăzi să afirmi, anume că a fost lipsit de fecunditate și amploare, că a rămas savantul monocotiledonat... al unei singure probleme istorice. Studenții săi mai povesteau, cutremurându-se, și spaima pe care o aveau la examenele sale, unde pare să fi fost foarte exigent. Iar teama pe care o inspiră, de multe ori contribuie ca factor în prestigiul cuiva...

Curs de atracțiune și răsuneț nici dânsul nu avea. Conducea totuș, se pare, un bun atelier de lucru, pentru cei care se specializau. Nu știu însă dacă isbutea să deștepte, ca de pildă Maiorescu, pasiunea pentru mătaria sa. Căci nu pot să-mi explic cum se face, că tocmai pentru istoria românilor se află astăzi așa de puțini oameni pregătiți, încât vacanțele de catedră în această specialitate, amenință a se perpetua. Nu e vorbă, nici d. Iorga n'a prea produs istorici-elevi. Dar cel puțin D-sa are scuza de-a nu fi rămas om de specialitate și de-a fi frământat ogorul cel mare al opiniei publice, creind acolo proseliți și mișcare în jurul steagului unei reînnoiri, dorite în toate direcțiile...

Nici cursurile d-lui *Densușianu*, nu erau dintre cele frequentate. Chiar atunci când ținea prelegeri de istoria literaturii, lumea nu se simțea mai ispitită, de cât la lecțiunile de filologie. Lipsit de orice farmec personal, fiind chiar antipatic, relevându-se în scris printr'o pseudo-energie care nu putea ascunde, de cât față de prea puțini, anemia reală a stilului. dând adesea ori dovezi de invidie și probe de judecată strâmbă, — neapărat că nu putea să aibă înfățișare de astru, oricât s'ar fi exploatat meritele sale de filolog. În jurul acestor merite iarăș d-l Iorga — mânat poate și de dorința de-a scobori pe Hasdeu — bătuse întâi toba unor laude așa de extraordinare, încâț mai târziu, când s'a văzut atacat de Densușianu, i-a venit foarte greu să afișeze o părere proastă despre noul său adversar, oricât aceste schimbări la d-l Iorga sunt lucrul cel mai obișnuit. Reputația de filolog impusese desigur studenților, chiar aceloră de la alte specialități. Totuș nu într'atâta ca să nu mai avem nici o pretențiune față de manifestările acestui profesor în afară de ținutul filologiei. Și'mi amintesc, de exemplu, de toată

sila care ne cuprinsese, când am luat cunoștință de un articol al d-lui Densușianu, publicat în „Noua Revistă română”, pe la finele anului 1901, cu prilejul tricentenarului morții lui Mihai Viteazul. În acel an Liga Culturală luase inițiativa unei comemorări, iar repausatul Gr. Tocilescu, a unui mausoleu care să adăpostească țeasta atât de păfimită a marelui voevod. În acest timp apare articolul d-lui Densușianu. Ce credeți că cuprindea? Un protest împotriva sărbărilor, argumentat prin aceea că Mihai Viteazul, oricât ar fi fost dânsul de erou, dar a fost un diplomat submediocru, care a căzut ca un naiv în cursa diplomaților de la Viena și a sărbători pe Mihai Viteazu însemnează a glorifica lipsa noastră de dibăcie politică! Asta ca și cum cineva s'ar fi gândit să comemoreze pe Mihai „ca diplomat”, ca și cum lipsa acestei calități politice îi răpește voevodului acestuia orice pedestal de mărire, ca și cum datoria de a fi obiectiv în istorie — de care se prevaleară D-l Densușianu, împotriva vechii școale istorice — și-ar impune să n'ai nici minte largă, nici suflet înțelegător!

Emile Faguet în studiul său asupra lui Balzac observă, că în opera acestui mare scriitor, se înfălesc „alături de idei geniale, reflecții de imbecil”. Pe aceste din urmă le poți ierta totuși, grație celor d'întăiu. Noi însă nu eram destul de siguri despre *genialitatea* operii filologice a profesorului Densușianu, pentru a-i trece lesne cu vederea reflecțiile pe care le făcuse, în acel articol... extraordinar, și doar în epoca în care se petreceau acestea, studențimea nu era încă așa de frământată de idei naționaliste, cum a devenit câțiva ani mai târziu, așa că indignarea pe care a resimțit-o atunci, nu poate fi în nici un caz trecută în sarcina unui carent sau a unui fanaticism.

Intr'un cuvânt pot să spun că activitatea extrafilologică a d-lui Densușianu — din care am dat un exemplu tipic — nu era de natură să ni-l înalțe ca prestigiu, — din potrivă! Nu știu ce efect va fi avut în studențime, calitatea sa de director de revistă și aceea de poet simbolist. Când d-sa a început să dirijeze „Viața nouă”, și să acopere pagini întregi cu versuri proprii, eu terminam studiile universitare, așa că n'aș putea vorbi în cunoștință de cauză. Imi amintesc totuși că articolul program din primul număr al revistei, care deschidea lupta în contra „Semănătorului” a făcut oare care plăcere, cel puțin în unele cercuri ale tinerimii. Nu doar că s'ar fi dorit micșorarea d-lui Iorga, al cărui ascendent era primit cu bucurie, dar era unenimă indispoziția împotriva unor molii obrasnice, care se cuibăriseră în hlamida acestuia. Pentru astfel de motive focul pe care îl deschidea revista d-lui Densușianu a fost întâmpinat de oare care simpatie, cu toate că, cel puțin unii dintre noi, nu ne făceam mare iluziune, asupra forțelor de luptă ale noului combatant!

În sfârșit, mai fac mențiune și de atitudine foarte ostilă pe care la un moment a luat-o d-l Densușianu, împotriva lui

Maiorescu, după ce câțva timp lăsase impresiunea de-a se fi apropiat de junimiști. Această ostilitate nu isvora din opoziția unor năzuințe noi, ci din ecoul unor rancune vechi. Și nu era vorba de-a se arăta insuficiența concepției junimiste față de trebuințele vremii nouă, ci se mergea până la denigrarea întregii activități a lui Maiorescu în critică, cultura și școala românească. Cât de mare răsunet a avut această campanie a d-lui Densușianu, se poate vedea și de acolo că la retragerea lui Maiorescu de la Universitate s'au produs din toate părțile manifestări de admirație și simpatie, care aproape au avut caracterul de manifestații populare...

I. PETROVICI.

Steaua

Micului meu prieten lui Babe Băbeanu.

- In geamul înserării o stea a strlăcut
Aproape de copilul cu fruntea pe fereastră...
Și mâna lui atinge în dorul fericit
Ființa de sclipire plăpândă și albastră.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Trecură ani ca zile... pe geam aceeași stea...
Un om ridică ochii lui searbăzi de pe carte;
Dar el, deși o vede, de-acuma n'o mai vrea,
Căci a citit pe Kepler și crede că 'i departe.

Septembrie 1918.

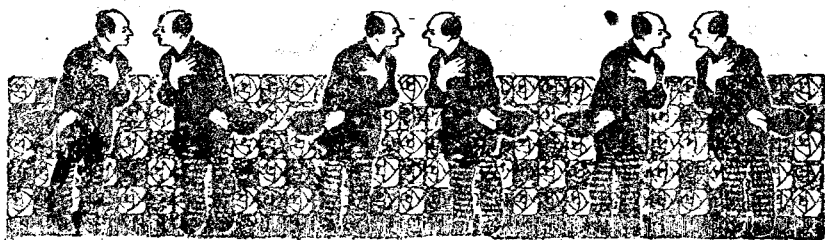
Poruncă

Deschide-te naturii ca mugurul luminii,
Și sparge închisoarea îngustului tău trup!
Simțirile să 'ți fie albinele grădinii,
Brăzdând în sbor văzduhul, cu aurite linii,
Ca soarele să 'l prindă în mierea unui stup.

Iulie 1918.

ION PILLAT.

SCENE MILITARE

Un om dintr'o bucată

...„In fine, domnilor, pun mare preț pe rezultatul acestei inspecții administrative a d-lui general intendant. Meritul va fi numai al d-voastră. Cariera mea e aproape de sfârșit ; a d-voastră abia acum începe. Vă voiu răsplăti și eu după munca ce veți depune. Și de!... D-voastră știți, că eu când scriu ceva unde trebuie, ori vă ridic unde n'ați visat, ori îmbătrâniți căpitani. (Ridicând progresiv tonul). Pe unde am fost, unitatea ce-am comandat a eșit totdeauna înfăia. Am muncit, e drept, foarte mult, dar am ajuns acolo unde doriam. (Patetic). Vă rog, domnilor, să nu distrugeți, într'o zi, munca unei vieți întregi, să nu-mi pătați trecutul. Sunt foarte larg, foarte galant. Cereți orice, vă dau tot, numai să eșiți bine. Domnul maior ajutor are ordin să vă pună la dispoziție orice veți cere. Vă las. Consultați-vă, sfătuiți-vă, hotărâți tot, prevedeți tot, nimic să nu vă scape ... Ați controlat livretele și foile matricole ?”

— „La mine s'a controlat“, zise căpitanul Romașcanu, comandantul companiei 4-a, urechia batalionului, ofițerul de încredere al colonelului.

— „Toți, toți trebuie să le controleze... Maior Toneanu, ia să vezi d-ta ! Cu magazile cum stați ?”

— „Eu stau foarte bine ; am scuturat-o... am numărat-o...“, afirmă din nou favoritul.

— „Toți, toți trebuie să stea bine!... Maior Toneanu, ia să le inspecțezi d-ta!...”

— „N'avem naftalină“, suflă timid unul.

— „N'aveți naftalină?... dă-le naftalină!“

— „Eu mă mir de d-ta, căpitan Văleanu, cum spui d-ta că n'ai naftalină“, intervine maiorul. (Răstit și răspicat). „Spune d-ta pe onoarea d-tale de militar și om, nu v'am dat astă iarnă câte cinci kgr. de fiecare companie ! Ce-ați făcut cu ea ? Că doar n'ați fi mâncat-o ?!“

— „S'a evaporat!“

— „Da ? S'a evaporat ? Bine, foarte bine ! Dacă s'a evaporat și dacă se evaporează toate, atunci evaporați-vă și

d-voastră, să ne evaporăm și noi și să isprăvim comedia !... La droguerie de ce nu se evaporază? Acolo nu se evaporază!"

— „Fii culant, maior Toneanu; dă-le tot, cumpără tot. Nu voiu calicie la mine în batalion!"

— „Eu le dau, că nu le dau dela mine; dar să vedem de unde le plătim?... Știi că divizia n'a aprobat contul cu paiele!"...

— „În fine, potrivesște d-ta lucrurile și fă cum e mai bine, numai rezultatul să fie bun... La revedere Tonene! La revedere domnilor !... Apropos, solda trupei s'a plătit?"

— „Nu s'a plătit!"

— „Cum, maior Toneanu?" întrebă colonelul, cu brațele încrucișate, cu un calm înfricoșător... „Solda trupei ne-plă-ti-tă !?"

— „Firește, de ce vă mirați? N'ați dat d-voastră ordin s'achităm furnizorii cu mandatul trupei, că ne ședeau toată ziua pe cap?"

— „Eu ?!!... Eu ți-am dat d-tale ordin să..."

— „Ce, ați uitat?"

— „Eu ?! Ți-am dat d-tale... fugi, maiorule, îmi pare rău!"

— „Domnule colonel, aduceți-vă aminte... când se ținea măcelarul după d-voastră... la grajd... de zicea că nu ne mai dă carne..."

— „Nu-mi aduc aminte să fi dat astfel de ordin... (hotărât să bea și acest pahar) dar dacă d-ta vrei s'o arunci în spinarea mea..."

— „Domnule colonel, îmi pare rău... dacă d-voastră credeți că eu aș fi capabil..."

— „În fine... Acum ce să mai vorbim... câți bani avem în casă?"

— „Nici un ban..."

— „Foarte frumos... îmi place administrația d-tale !... Ei, dar de acum nu mai merge... O să mă ocup și de asta... o să le fac eu pe toate..."

— „Domnule colonel, vă supărați de geaba..."

— „Nu, domnule, știu eu ce spun când vă spun că jucați drăgaica... Cantinerul n'are?"

— „Nu, dar poate găsim la Maria..."

— „Care Maria ?!"

— „Zarzavagioaica batalionului..."

— „Aș..."

— „Domnule colonel, apoi d-voastră știți ce bani are aia ?..." (Ofițerii pe întrecute): „Are, are... aia are parale, dom'le..."

— „În fine... treaba d-tale; ia de unde știi și să se plătească astăzi soldele negreșit..."

— „La mine s'a plătit; am dat dela mine", declară cu nevinovăție făjarnică, căpitanul Romașcanu, despre care tot orașul știa că va reuși în toamnă, la examenul de maior.

— „Toți, toți trebuie să plătească! Maior Toneanu, să-mi

raportezi mâine dacă s'au plătit soldele!.. Eu vă las, domnilor... faceți cum e bine... Mergi maiorule ori mai rămâi?"

— „Eu mai rămân, d-le colonel. Mai am câte ceva“.

— (In cor). „Am onoarea a vă saluta domnule colonel!“

— „Mare zăpăcit e“, zise maiorul ofițerilor după plecarea colonelului. „Uite așa le sucește și le încurcă toate. Noroc că are inimă bună; altfel n'aș sta cu el nici douăzeci și patru de ore... Ofițerul cu aprovizionarea e aici?“

— „Sunt aici, domnule maior?“

— „Bun! Ia notă d-ta și să cumperi imediat tot ce au nevoie companiile. Ce vă lipsește domnilor?“

— „Să ni se dea var“.

— „Vaar?! Păi ce trebuie var? Ce legătură are varul cu inspecția administrativă? Dacă ar fi inspecție aș înțelege. Dar în fine, eu nu mă opun. Vă dau ca să nu ziceți c'ați eșit rău din pricina mea. Câț var vă trebuie?“

— „Apoi... câte cincizeci de kgr de companie cred c'ar ajunge...“

— „N'ajunge“, întrerupse altul. „Ne trebuie cel puțin o sută de kgr... E saionul mare“.

— „Ce, domnilor. ați înebunit? O sută de kgr. de var? Apoi d-voastră vă dați seama cât var intră într'o sută de kgr. de var? (întorcându-se către ofițerul cu aprovizionarea). Pune domnule, douăzeci de kgr. de var, câte cinci de fiecare companie“.

— (In cor) „Da bine, domnule maior!..“

— „Mă rog, mă rog!... Nu învățați găina bătrână să facă ouă!... Altfceva vă mai trebuie?“

— „Vopsea pentru magazii...“

— „Catran pentru temellii...“

— „Ce vopsea? ce catran? Gaz, domniilor, gazul curăță bine! Frecal, șters cu cârpa frumoasă, dar de... d-voastră nu vă convine; v'ați deprins să trageți cu vopseaua peste murdărie. Pune, domnule, douăsprezece kgr. de gaz, câte trei de fiecare companie!... Incolo cred că nu vă mai trebuie nimic?...“

— „Sfoară pentru cusut saltelele“, îndrăzni să ceară un sublocotenent, care ținea locul căpitanului aflat în permisie.

— „Ce?!“ răcni maiorul ars. „N'ați cusut saltelele până acum?“

— „S'au cusut, s'au cusut de mult! Ce vorbești, domnule, dacă nu știi?“ interveni, făcând cu ochiul, un căpitan bătrân.

— „La noi nu s'au cusut toate“, mai zise fără să priceapă sublocotenentul.

— „Nu știi d-ta, se poate? Trebuie să se fi cusut, nu se poate!...“

— „Să nu dea dracul să vă găsească intendantul cu saltelele necusute că, să știți, pâine și sare cu colonelul nu mai mâncați. Atât vă spun: cine vrea să rămână în batalion, să muncească; cine nu... bon voyage!“

— „Doar morți să plecăm... trebuie să ne duceți la Turda... să vă vedem general.“

— (Maiorul îmbunat) „Ce domnilor... altceva n'aveți de vorbit... eu n'am pe nimeni, domnule, sunt cum mă vedeți și d-voastră.

— „Se poate... tocmai d-voastră... la toamnă sunteți sigur loct-colonel.

— „Bine aia... atât ar mai lipsi. Colonelul m'a pus să mă notez singur... sunt propus la excepțional...”

— (Ofițerii în cor). „Să trăiți!... la mai mare!”

— (Maiorul vesel). „Vă mulțumesc, dar mai este... în fine... să lăsăm asta. Altceva nu văd ce v'ar mai lipsi”.

— „Domnule maior, dar ne trebuie gumă arabică, hârtie colorată, tuș pentru înseriat...”

— „Ei bine, domnilor, vă mărturisesc, am fost și eu comandant de companie, dar nu mi-a dat niciodată în gând să cer asemenea lucru”, răspunse ofensat maiorul. „Pe urmă aveți cheltueli de cancelarie...”

— „Ce s'ajungă un franc pe lună?! Cândiți-vă și d-voastră!”

— N'ajunge!? Treaba d-voastră! (subit). Dar ia stați, domnișorilor; n'aveți oameni în bani, care mănâncă în oraș? Nu v'a aprobat colonelul să țineți câte cinci oameni cu hrana în bani? Ce faceți cu banii? (eșit din fire). Strângeți de gât sergenții majori! Vă poartă de nas; nu fac nimic trântorii ăia, Ziua dorm, noaptea se îmbată și vin la cazarmă cu capul umflat cât o banită. (Calm). Cum vă spun, și eu am fost comandant de companie. Dar la ține umbra sfârlează. Atât ziceam: la vezi Buciumene! Și să fi poftit d-lui să nu iasă bine!... Mai aveți ceva de cerut?”

— „Să ni se dea întreținerea”.

— „Dă-le, domnule, întreținerea.

— „N'am. N'am nici unsoare de cisme, nici de arme. Și săpunul nu ne-a sosit încă de la Galați. Am scris două cărți poștale”, explică ofițerul cu aprovizionarea.

— „Dacă n'are omul, de unde să vă dea? Mai așteptați și d-voastră. Altceva vă mai trebuie?... Să sune brețul!... Mi-ajunge de azi-dimineață. La șase eram în cazarmă. Am fost cel dintâi. Nici unul din d-voastră nu sosise. Sunteți boieri, ce vă pasă!

De o săptămână aproape nu se mai face instrucție la baia-ion. Doar dimineața mai pleacă la câmp câte un pumn de oameni comandați de câte un sublocotenent, care-i aduce grăbit înaintea de vreme... „Companie, staa!” Pretutindenii, oameni desculți, în cămașă și ismene, spânzurați pe la ferestre, urcați pe schele de paturi, cu scufe de hârtie, stopiți de var pe obraz. În curte, mormane de saltele și paturi, rufe întinse la uscat, în pomi, pe gard, pe iarbă. La fântână se freacă de zor gamelele. Mai la oparte, o pereche de spoitori, cu țiganca veșnic însărcinată, la foale. Ici, colo, magazii întinse pe iarbă, la soare.

Din zori și până seara târziu, mișcare, larmă, ropote de scări urcate și scoborâte în fugă, semnale desfășurate.

— „Sună, cornist, sergenții de zi!...”

— „I-am sunat de două ori pas alergător!”

— „Mai sună odată pentru cel dela IV-a, că e boier, nu vine cu una, cu două”, zice Mitrofan aghtotantul cu capelul pe ceafă, cu nuiua 'n mână.

În cancelarie se scrie și se înserează pe capete.

— „Ce matricol ai? Ce anual? Ce serie ai pe armă?”

Căpitanii trec aferați dela unul la altul, se sfătuesc, pornesc spre magazii, se întrunesc la cantină.

Numai la compania 4-a nici-o mișcare. Nimeni nu știe ce se lucrează, când se lucrează sau dacă se pregătește ceva. Magazia stă mută, cu stourile lăsate ca pleoapele ostenite peste o viață stinsă. Oamenii cu toată „amuniția” sunt afară la câmp. Au defilat în zorii zilei, prin fața căpitanului Romașcanu, proptiți în poarta cazarmii, cu aer sinistru, temut de toți, nemulțumit de toate. Doar plutonierul major Niță, bărbat vârtos și așezat, nu se turbură. Nimeni în batalion nu știe, că el conduce compania. Sunt doi ani de când se înțeleg în pragul porții, la aceeaș oră.

— „Niță, ai tu grijă și dacă mai e ceva de iscălit...”

— „Lăsați, domnule căpitan... D-voastră mai veniți astăzi pe la companie?”

— „Nu cred; dacă întreabă cineva de mine, zi: a fost și a plecat, chiar acușica a plecat, mă mir că nu v'ați întâlnit...”

— „Lăsați, domnule căpitan”.

Și se despart, subofiterul pentru a se înapoia seara dela instrucție, celalt pentru a pleca dimineața să se culce, în urma nopților grele petrecute la club, prins în vârtejul jocului de cărți. Între patru ochi, adevăratul căpitan e Niță și nu arareori apără cu spiritul de ordine al unei gospodine înțelepte și prevăzătoare, drepturile oamenilor serios amenințate de ghinionul statornic al șefului lor, care, în aceste zile fără control, nu se vede, nu se aude.

— „Măi ce să fie?” se întreabă îngrijorați ceilalți căpitanii. „Să știți că ăla ne face figura... Mare șmecher!”

În ziua inspecției, cazarma plânge cu lacrimi de unsori proaspete. Totul e vopsit. Pe jos e dat cu vasilină, scările sunt văruite, geamurile mânjite curat de cei însărcinați să le ștergă. Prin ușile larg deschise se vedeau grupuri simetrice de paturi imaculate, candelale aprinse, arhiva îmbujorată a companiei. Pe sala în care se deschideau ușile magaziiilor, așteptau căpitanii, sergenții majori, furierii purlând registre grele, îngrijorați, nesiguri, gata totuși să dea orice relații. Magaziile fără cusur. Un miros greu de gaz, de naftalină, de „refortuă”, se distila în aer. Numai magazia căpitanului ce se prezenta în examen, era zăvorâtă. Sosește și el palid, nu deschide ușa, nu scoate o vorbă.

Puțin apoi se ivește și generalul însoțit de colonel. Generalul gânditor, cu capul plecat, cu mâinile la spate, merge mut, urmărit fidel de sabie, care face dără în praful șoselei. Colonelul vorbește mult, cu gesturi mari. Pe urma lor pășește o suită numeroasă în care ajutorul, foarte complezent, râdea cu eafiva căpitanii de intenția plini de sănătate cu mapele umflate la subțioară. Venia apoi căpitanul casier, ofiterul cu îmbrăcăminte, cel de serviciu certându-se cu aghiotantul batalionului, pentru o grămăjoară de gunoiu, uitată tocmai în calea generalului, și, departe la orizont, un soldat în alb purtând tava cu probe. Se opresc în loc. Par toți plini de interes pentru ce arată sau spune generalul; pornesc din nou, ajung la magazii.

— „Am onoare a mă prezenta căpitan Popescu, comandantul companiei I-a.

— „Asta-i magazia d-tale ?

-- „Da, domnule general !“

— „ Ai lipsuri ?“

— „Nu, domnule general !“

Apoi trece la II-a, la III-a, fără niciun incident remarcabil.

— „Imi place ; se vede îngrijire și faceți bine, domnilor, pentru că Statul nostru care este sărac, precum bine știți și d-voastră, face sacrificii enorme și nouă ne încumbă sarcina să îngrijim și să cruțăm averea statului...“

Trecu apoi la compania IV-a.

— „Am onoare a mă prezenta căpitanul Romașcanu, comandantul companiei IV-a“

O cheie se învârtește, o ușă se deschide, perdelele lunecă pe vergele de fier, un raiu apare în ochii generalului. Linii impecabile de vipuști, de căptușeli, de înălțătoare, piramide de gamele argintate, sori de baionete și de cartușe ! Era în adevăr feeric. Efectul fu surprinzător. Generalul se arată vădit satisfăcut. Deodată, depe culmea unui raft, o dihanie, după o scurtă traectorie în aer, lovește drept în piept pe general, căzând apoi ca un glonț la picioarele lui. Generalul și cu el toată suita se retrag rusește călcându-se pe picioare. O tăcere de moarte. Universul părea oprit în loc. Se uitau nedumeriți unii la alții. Colonelul făcea din ochi reproșuri amare favoritului său. Acesta da dezamăgit din umeri, arătându-și nevinovăția. Lovindu-se cu pumnul în piept, crâșnind din măsele, fâgăduia, pela spatele generalului, cu gesturi ostentative, o bătae soră cu moartea magazinerului, înghețat de spaimă.

— „Ce e asta, băete“, întrebă recules generalul.

— „Trăiți, don' general... o bufniță... am adus-o din Dobrogea de când am fost de „răcute“ cu batalionul la Constanța... Măcâncă șoarecii... păzim „efectele“, îngână palpitând ca un liliac bietul magaziner.

— „Foarte bine, băete, foarte bine ! E adevărat că bufnița stârpește șoarecii“, zise generalul înseninat, întorcându-se

către ofițerii cari aprobau din cap. „Am văzut și la Cotroceni, la depozitul de echipament“.

Pe când vorbea generalul, căpitanul aspirant la gradul de maior, văzând întorsătura fericită a incidentului, eși pe nesimțite la iveală și așezându-se în fața sergentului, zise cu voce tare:

— „Eu, să trăiți domnule general, decând comand companie, chiar ca locotenent, am avut totdeauna câte o bufniță în magazie“.

MAIORUL GHEORGHE BRAESCU

DOCUMENTE DE RĂZBOI

Lupta dela Podul Jiului

În timpul luptelor dela Jiu, un gol destul de considerabil se produsese între un regiment ce lupta la Bumbesti și altul dela flancul stâng al trupelor noastre.

Neavând cine li se opune în cale, o coloană de Nemși, crezând că Românii au fugit, trecu prin acest gol și o luă sgre Tg.-Jiu, înaintând prin miriște și coceni de porumb tăiați. Avea siguranță în marș înainte și număra cam o mie cinci sute de soldați și câteva mitraliere. Țăranii de pe câmp, cari încărcau hlujani prin căruțe, îi priviau cu mirare, ducând mâna strășină la ochi, neînțelegând ce fel de oaste o fi asta, pe cari ei nu o mai văzuseră.

— „Moș Toadere! strigă un om schiop, tăind niște lemne lângă un bordei“, „ia te uită ce de soldați cu ceaune în cap! Țștia nu-s de ai noștri!“

„Un moșneag eși din bordei, căscând gura la infanteria nemșească.

— „Mă, ăștia's Moscali; au venit să ne dea ajutor; așa spunea Popa și notarul eri la bangă. N'ai auzit cum trăgeau cu tunurile as'noapte?“

— „Uite că vin doi încoa; dumneata știi o fără de ru-sească; înțelege-te cu ei!“

Doi soldați se apropiară de bordeiu; unul din ei ceru „Wasser“ iar altul o rupse pe românește: „Vin este? Vin trebuie la noi“.

— „Vin?“ întrebă românul nedumerit. „Vin este la via de colo“, le arătă cu mâna un gard de spini încotro apucase tot detașamentul.

Soldații se depărtară, lăsând pe oameni într'o nedumerire adâncă.

— „Mă, ăștia nu sunt Ruși că graiul lor e altfel. Țștia sunt Nemși, că și ei beau până se tăvălesc în noroi. Ți aduci aminte de mecanicu boerului cum se afuma în fiecare zi?“ spuse gânditor moșneagul.

— „Nemți?“ strigă omul.

— „Da! Nemți!“ dete din cap bătrânul.

Până să termine vorba, schiopul o luă la goană zicându-i: „Mă duc în oraș să vestesc poliția“. Se îndreptă spre podul Jiului, pe când unchiașul strigă după el: «Stai, bre omule, că merg și eu!»; dar tovarășul lui cu toate că avea un picior strâmb, se făcu din ce în ce mai mic până dispăru în zare.

Ajungând în oraș, se duse deadreptul la poliție unde un subcomisar de serviciu dormea cu capul pe biurou.

— „Nemții Domnule Comisar!“ gâfâi omul trântind ușa de perere.

— „Ha! ce? strigă acesta sărind drept în picioare, complot trezit din somnul care-l biruise.

— „Nemții! Vin Nemții! sunt pe la via lui Dănăricu unde au spart crama și s'au pus pe băut!“.

— „Tii! Ce spui Domle?“ strigă speriat omul forței publice, trântind capelul pe ceafă; eși cu sabia în mână și se îndreptă spre cazarma Regimentului 58 unde se găsea o companie de milițieni. Pe drum dădu de știre la toate mahalalele, făcând femeilor de vorbă. Ele se adunară pe la porți, sfātuindu-se cu mâna la gură; congresul fu scurt, căci hotărâră să iasă înaintea Nemților la pod.

Bărbații începură să scoțoască cu înfrigurare podurile caselor.

Toate puștile de vânat, arme care se încărcau pe țevă și care speriau hoții pe vremea strugurilor, sistemuri 79, Martini, cu cocoș, revolvere cu bufoiașe, fură scoase de prin ungherile podurilor, împreună cu cutiile de lemn sau de finichea, în care țineau cartușele și cu toți se îndreptară spre grădina publică. Dela colțul străzii din spre cazarmă apărură milițienii «pas a-lergător» cu un sergent major cărunt și cu comisarul în cap.

«Toată lumea la pod! la pod!» răsunară strigătele bărbaților și femeilor, cari în urletele câinilor și țipetele copiilor, a-lergau de zor spre podul de peste Jiu. Vre-o patru cercetași cu arme «Manlicher» și cu buzunarele pline de cartușe, măreau vuetul, fluerând din țignale de răsuna orașul.

Sergentul major comandă «incărcarea» din mers, dar milițienii își încărcară armele «Weterly» și «Martini», oprindu-se liniștiți și punând baioneta. De după un colț de stradă apărură șeful gării cu o armă în spate.

„Păgânii, Domnule Șef!“ țipă comisarul gâfâind de oboseală.

Ajunseră ia malul Jiului lăugă pod. „Uite-i!“ strigă deodată omul care adusese vestea, arătând spre vârful dealului o pânză de patrulă care venea spre pod.

— „Compania în tiratori!“ comandă după vremea veche «majurul», dându-și capelul pe ceafă.

— „Fă femeilor, voi să faceți pe brancardirii; uite la sergentul Florică tifon și tentură de iod“ hotări el ordinea de bătae. „Care nu are treabă cară „amonifie“ din lăzile dela magazia gării“.

Restul de oameni se lungiră pe burtă alătura de milițieni formând pe malul Jiului un lanț lung de aproape o mie de metri, pe care -l împărțiră în trei părți: una o comanda sergentul major, una comisarul și cealaltă șeful de gară. Fără nici un ordin, mulțimea soldaților de operetă desșhise focul contra patrulelor cari se apropiaseră de pod. Patrulele le răspuseră, dar zadarnic, căci oamenii erau bine adăpostiți după mal.

Coloana Nemțească se desfășură imediat și mitralierele începură să bătă gloanțele pe deasupra capetelor cetățenilor din Tg.-Jiu. Femeile transformate în „brancardiri“ la picioarele podului, așteptau răniții iar altele, cu poalele pline de cartușe mergeau până la trăgători. Focul se întezi. Civili și milițieni îndreptară împușcături aprige pe pod, unde inamicul reușise să calce. Nemții răniți își pierdeau echilibrul căzând în apă sau lungindu-se jos, impedecând trecerea celorlalți. Câțiva milițieni fură răniți. O femeie improvizată în „brancardir“ fu lovită de două gloanțe în omoplat, sfărâmându-i-l.

— „Nu vă lăsați mă!“ se auzi vocea Comisarului, ca la alegeri. Dar Nemții reușesc cu pierderi zdravene să treacă podul și să pue pe goană pe milițieni și pe civili, cari isprăviseră gloanțele armelor lor ciudate.

Bieții oameni rezistaseră vre-o 4 ceasuri; era peste puterile omenești să lupte cu o armată organizată și cu mult mai numeroasă. Din dreptul grădinei Publice se iviră câteva sute de trăgători, cari strigând „Ura“ săriră cu baionetele contra vrămașului. Comisarul agitându-și capelul cu tresă în aer, ridicând sabia în sus, strigă „Pe ei mă!“ și mulțimea porni din nou spre inamic cu strigăte disperate.

Nemții uluiți de acest neașteptăt ajutor și crezând pe comisar vr'un general, o rupseră la goană pe podul care răsuna sub tropăiturile lor.

„Nu vă lăsați fraților!“ țipă majurul către milițieni. Tocmai atunci debarca în gară infanteria venită în ajutorul armatei de front dela Bumbășii. Soldații se luară în goană după Nemții, care alergau cu disperare, împrăștiindu-se în tot câmpul. Mulți din ei cădeau pe jos și nu se mai sculau, apucați de spaima morții.

— „Uite mă Trică!“ zise comisarul către un milițian, luând de guler un soldat german, „ăsta e beat ca un porc, d'ăia veneau ca nebunii spre noi“.

*
* * *

Presiunea dela flancul drept al inamicului continua cu toată furia. Soldații noștri săriră din nou la atac susținuți de artilerie, trec prin focurile de mitraliere și iau în baionetă pe trăgătorii cari se încăpășanau să reziste pe poziție. Linia germană se risipește și retragerea începe. Românii nu le dă răgaz și fuga se întinde și la unitățile cari luptau cu armata dinspre Tg.-Jiu.

Tocmai atunci trăgătorii unui regiment de-al nostru văzură cu mirare la aripa lor dreaptă, o mulțime de Nemți, fugind într'o dezordine cumplită fără arme și ofițeri. Era detașamentul ce se retrăgea în goană, urmărit de milițienii din Tg. Jiu.

Trei zile în urmă divizia 11 bavareză numită „divizia sburătoare“, „sburase“ pe lumea cealaltă sdrobotită complect de divizia 11-a Românească.

GEORGE CORNEA

Strofe pentru Li

III

In nopți târzii cu miresmate clipe
De simți prin somn o adiere fină,
Asemenea ca'n nopți cu lună plină
Când trec prin aer plânsete de aripe,

Să știi că e iubirea mea, pe aproape,
Ce-și plânge jalea dorurilor stinse,
Iar visele-mi deapurarea învinse
Îți mângâe închisele pleoape.

BCU Cluj / Central University Library Cluj AL. TERZIMAN

Expoziția de estampe japoneze

(L'Indépendance Roumaine — Sala Mozart)

Dacă xilografia, ca metodă de reproducere a operilor picturale, și-a trăit traiul, în schimb însă vedem azi, producându-se pretutindeni, semnele prevestitoare ale unei renașteri ca artă liberă și cu caracter individual. Imboldul a venit din orient, din Japonia.

Relativ târziu s'au cunoscut, în Europa, minunatele xilografii iscălite de Nishimura Shigenaga, Okumara Masanobu, Utamaro, Hokusai și Hiroshighe; și mai târziu încă au ajuns să fie înțelese și apreciate. De atunci însă înrăurirea lor se manifestă încotru. Întâiu în Anglia, unde Fletscher, Lee și Lucien Pissaro, s'au priceput să rezume imensa abundență a colorilor naturale în câteva tonuri principale și, totodată, după exemplul japonez, a limita desenul la câteva linii. În Franța, azi, Vibert, Bourget etc.; în Germania, Otto Eckmann, Emil Orlik, Hans Neumann, G. v. Becker etc.; la noi chiar, Horațiu Dumitriu, cu toții umblă pe aceleași căi. Xilografia colorată, ca operă de artă individuală — insistăm nu ca mijloc de reproducere — își câștigă tot mai mulți prieteni și admiratori.

De aceea, se cuvine azi când expoziția de estampe japoneze, din sala Mozart, ne oferă prilejul, să vorbim, pe scurt, de acei artiști

cari au îmbogățit și înviorat chiar, prin influența lor, arta europeană din zilele noastre.

* * *

Xilografia, când nu reproduce opere picturale, reprezintă o tehnică cu caracter propriu și particular.

Această tehnică așa de măestrată, încât intermediul instrumentului care taie linia, în relief, pe lemn, nu se mai recunoaște, ne-a lăsat acele impresiuni în alb, negru și culoarea în care palpită inima poporului înbătat de un delicat sensualism galant.

Hishitawa Moronobu (1638—1714) e considerat ca inventatorul acestei tehnici. Din filele lui vedem că artistul japonez nu cunoștea perspectiva aeriană și nici umbra.

Conturul desenului era împlinit prin colorii, în urmă. Xilografia a servit la început pentru ilustrarea cărților. Inrudirea ei cu pictura e evidentă. Cu încetul însă devine mai autonomă și din însăși noua tehnică a xilografiei — naște un stil mai sever caracterizat printr'o rigiditate a liniilor și un canon al coloritului. O interpretare voluntară, simbolistă, a fenomenelor naturii e caracteristică artiștilor acestei epoci.

Okumaru Masanobu (1689) introduce tiparul colorat și aplicarea aurului în foițe. Stilul său e monumental și solemn. Compoziția spiritualizată. Rigiditatea formelor se accentuează, trupurile se lungesc peste proporțiile naturale. Dela el desvoltarea artistică a xilografiei stagnază și se înțelenește în forme tipice.

O înviorare vine din China, după cum de altfel tot din China a fost introdusă și pictura (la anul 888). Cu *Harunobu* (1725—1770) începe epoca idealizmului formal și colorat. Această epocă a creat tipurile cele mai ideale și formele cele mai sănătoase.

Culoarea devine mai palidă și transparentă, văpaia pigmentelor minerale din colorile de până acum, dispare; în locul lor se întrebuintează acum colorii vegetale. Spre a înlocui în parte cel puțin strălucirea perdută, se aplică noilor estampe, aur, argint și bronz. Această epocă produce pe lângă *Kiyonaga Kumisada*, pe *Sharaku* figura cea mai genială a xilografiei japoneze. *Kitoa Masanobu* (1753—1806), *Kubo-Shuman*, *Yeishi* și mai ales *Utamaro* caracterizează o epocă de neliniște nervoasă și strălucitoare de spirit. *Toyokuni* suferă influența tuturor și *Toyoharu* introduce umbră portată. Le urmează *Kunisada*. Cu *Hokusai* (1769—1849) începe epoca naturalizmului al cărei ferment îl constituie epoca precedentă. Învață perspectiva europeană de la *Shiba-Kokwan*. Redă viață cu umor și stupefiantă naturală. Cu el începe și decadența. Culmea artei japoneze o înseamnă numele lui *Sharoku* care cu înfiorătoare batjocură țintuia jocosă și răutatea cabotinilor celebri ai timpului, sau perfidia și senzualitatea femeilor cu o diabolică fantazie; și *Utamaro* care ne evocă nespusa nobleță a drăgălășiei feminine.

Hirosighe (1797—1858) ne surprinde sensibilitatea prin forța coloritului și a detaliului pitoresc. Cu el se încheie splendoarea acestei epoci.

Ne-am crezut datori să însemnăm datele informative ale unei arte care a liberat arta europeană de cătușele convențiilor și rețepirile unei arte oboseite de formalismul academic a secolelor petrecute în cultul compozițiilor schematice și sub teroarea tablourilor constrnitate simetric.

F. ȘIRATO.

Teatrul Regina Maria: Sapho

Piesa *Sapho*, născută din romanul *Sapho*, rămâne inferioară. În general piesele extrase din romane nu prea inspiră încredere. Sau romanul e bun, și atunci piesa va fi slabă; sau romanul e greșit ca roman, dar conține o înscenare sau un conflict bun pentru o dramă, și atunci romanul ar fi trebuit scris de dreptul ca piesă. Căci e o deosebire fundamentală între un subiect de dramă și unul de roman. Drama cere conflicte externe sau exteriorizate, pe când romanul îmbrățișează conflictele oarecum interne ale sufletelor. O piesă e cu atât mai bună și are un efect cu atât mai spontan, cu cât exteriorizează mai viu un conflict de pasiune; romanul e cu atât mai interesant cu cât adâncește sau interiorizează mai mult sufletele. În sfârșit drama e o sinteză, pe când romanul e o analiză a vieții.

Sapho e analiza interesantă a unei femei. (Analiză — deci subiect de roman). Analizând sufletul acestei Fanny Legrand, supranumită Sapho, Daudet parc'ar vrea să ferească pe tinerii, necunoscători ai vieții, de femeile complicate. De aceea piesa a eșit tezistă. Simpatiile autorului și ale spectatorilor se îndreaptă spre tânărul Jean Goussin care iubește pe această amantă de profesiune, și care, din pricina ei, e pe cale să-și compromită viitorul. Sapho rămâne cam antipatică cu toate că părăsește pe Jean pentru a nu-i zădărnici fericirea. O eroină, a cărei cădere nu provoacă milă în sufletul nostru, nu poate fi eroină de teatru.

Dar *Sapho* place și ca piesă de teatru. Place însă pentru că cuprinde o morală simpatică spectatorului. Ființele ca Fanny Legrand vor fi totdeauna excepții, vor întâmpina dezaprobarea majorităților sănatoase și tocmai pentru aceasta vor interesa ca ceva straniu, inspirator de frică. *Sapho* mai place apoi fiindcă e construită după vechiul calapod, fără a ne sili să ne batem capul, poftindu-ne să urmărim în tihnă, pe rîpețiile multe și surprinzătoare. Astfel aflăm precis împrejurările în care Jean a cunoscut pe Fanny, fără totuș a o fi cunoscut. Farmecul femeii ciudate îl stăpânește. Farmecul ei crește mereu, îi înălțuiește și-l chinuiește. O vrea toată și deci îi vrea trecutul și viitorul. Când aruncă însă o privire în trecutul ei, se îngrozește de viitor. În sufletul înflăcărat al studentului se trezește burghezul chibzuit. Degeaba îi mai cerșește ea iubirea; burghezul a biruit pe amant. Sapho, cu instinctul ei de femeie, o simte lămurit și-l părăsește ea spre a nu fi în cele din urmă părăsită de el.

În *Sapho* a avut un succes remarcabil, încă de pe când era la Teatrul Național, d-na Lucia Sturza. Se vede că ce-a făcut atunci în rol a mulțumit-o atât de mult, încât a trecut piesa în repertoriul stabil al companiei d-sale. Ceeacă la urma urmelor, nu strică nimic nici trupul și nici d-sale, căci *Sapho*, oricât ar fi de neinteresantă pentru noi, este mai bună ca multe din piesele ce se oferă azi, la teatrele particulare, publicului foarte amator de spectacole.

L. REBREANU

INSEMNĂRI

F. Mistral și V. Alecsandri. — În colecția apusei „*Revue Critique des Idées et des Livres*”, a cărei reapariție o dorește de sigur întreaga intelectualitate pariziană, se găsește printre altele, un număr închinat lui *Fr. Mistral*.¹⁾ Într-un articol consacrat influenței în Europa a „marelui felibrian” găsim câteva date care interesează direct literatura noastră și în special pe V. Alecsandri. De sigur este de scris un studiu asupra legăturilor poetului român cu Mistral și cu întreaga mișcare felibriană, la care se știe că V. Alecsandri a luat parte activă în special cu ocazia concursului dela Montpellier din 1878. De o camdată ne mulțumim de a extrage din sus citata revistă, diverse fragmente, cari se referă direct la legăturile dintre cei doi poeți.

„În România, a cărei regină²⁾ desigur a fost adânc îndurerată de moartea prietenului său din Maillane (Mistral), în România unde poetul Alecsandri a făcut pentru limba națională, o sfortare analogă celei a lui Mistral, opera maestrului nostru era cât se poate de iubită și de bine înțeleasă.”³⁾

„La 18 mart 1880, Mistral adresa națiunii române, scăpată de lanțurile robiei și redată vechilor ei tradițiuni, următorul frățesc sonet:”⁴⁾

„Când s'a sfârșit măcelul și când lupul și vulturul au ros oasele, soarele sclipitor risipiște vesel mașinele înecătoare — și câmpul de bătae se schimbă repede în pajiste.

„Și numindu-te „sora mea”,

Provența romană îți trimite, ție Românie, o ramură de măsline.”
„Astfel Mistral, cântând România renăscândă, Catalonia răsvrătită, Provența trezită la glasul lui, se impunea dela sine să vi-seze o fraternitate latină.”

În ce privește congresul dela Montpellier din 1878 găsim următoarea importantă relatare:

„La 25 mai 1878, în faimoasa piață „du Peyron” la Montpellier, în fața unei imense mulțimi în care erau reprezentate toate națiunile latine, marele felibru provençal, lansă întâia oară, în aerul latin, înflăcărutul „sirventès” *„A la Faço Latino”*.⁵⁾

„Ridică-te, rasă latină — subț manta de aur a soarelui! — Strugurele ruginiu fierbe în teasc, — și vinul Domnului să gata să curgă.

Cu părul tău despletit — la adierele sînte din Thabor — tu ești rasa luminoasă — care trăește din entuziasm și voce bună: — tu ești rasa apostolică, — ce face clopotele să răsune, — tu ești trâmbița ce vestește, — ești mâna care aruncă bobul. — Aprinzându-ți torța — la scânteia stelleror — ai încarnat suprema frumusețe, — în marmură și pe pânză.

— Tu ești patria divinei arte, — și grația nu vine decât dela tine: tu ești isvorul înveselirii, — tu ești eterna tinereță.

Tot într'o notă din această revistă găsim știrea că s'ar fi făcut în românește două traduceri din poemul „*Mireio*” a lui Mistral.

Ar fi interesant de cercetat cine le-a făcut, precum și când și unde s'au publicat.

AL. DEM. MARCU.

1) No. 144, Tom XXV, 10 April 1914. 2) Este vorba de Carmen Sylva. 3) Iubită poate, dar n'avem dovezi a crede că era și înțeleasă; 4) Se găsește în culegerea „*Les Iscles d'or*” editat de Lemerre, Paris; îl reproducem aci în traducere; 5) „*Rasei Latines*” din culegerea „*Les Iscles d'or, les Sirventès*”. Publicăm și această odă în traducere, care e interesantă de comparat cu „*Cântecul Gintei Latine*” a lui V. Alecsandri.

N. Zaharia. — V. Alecsandri, *Viața și operele lui*. — A tipări o carte de 290 pagini în vremurile astea e un act eroic. De la un timp trăim viața concentrat: ziarele la jumătate, cărțile la broșuri, pâinea la 500 grame, etc. D-l Z. ne dă totuși o carte de 290 pag. De când au dispărut cartelele de pâine și carne, lumea are vreme mai multă și atunci scrie. Mă apropiu cu sfilă de opera d-lui Z. căci o frică cumplită mă urmărește, de a nu fi și eu rubricat în cine știe ce „Psihologie“ din cărțile d-sale, în „Psihologia Prostului“ sau în „Psihologia oamenilor mari“, căci am curajul să susțin că nu aparțin nici uneia, nici alteia. Infrunt mânia autorului și *dico aperte*, lucrarea nu e complectă. Autorul n'are simț critic literar și fără el, înseamnă că ai prea puțin lucru, în materie literară. Nu mă interesează nici statura lui Alecsandri, nici chelia lui, nici papucii de casă, nici cojoacele lui de iarnă, cât personalitatea lui poetică.

Această personalitate trebuie adunată din opera lui literară *in-irinsecă*, nu după scrisorile altora, după spusele altora, după scrisorile lui zilnice. D-l Z. concepe personalitatea poetică ca un reflex al mediului și temperamentului, împăcând cu nevoințele aceste două idei antagonice. În toată lucrarea d-sale nu e firul roșu, care să împletească opera și să-i dea aparența de un plan urmărit cu scrupulozitate.

Nu văd personalitatea a lui Alecsandri, ridicându-se din pulberea dărâmaturilor. E un Alecsandri, familiar, intim, burghezul, dar eu mor de dorul poetului.

Pentru asta trebuie un simț critic acut, o cultură literară întinsă și un plan de compoziție. Capitele ca „Alecsandri și Iarna“ sau „Alecsandri și Eminescu“ puteau să fie lăsate la o parte. D-l Z. e un spirit analitic, care nu-i ajută, să se urce până la sinteza necesară aprecierii totale. Criticul nu e furnică ce sue muntele și nu vede de cât fărâmiță cu fărâmiță, ci e spectatorul versat cu perspectivele. D-l Z. nu e om de perspectivă. Prins în amănunte, pierde cadrul general.

Totuși lucrarea d-sale e o muncă de om cinstit. Dacă lucrarea sa e puțin organizată, deși se ocupă cu cel mai organic poet al nostru, are unele observații juste, ce rămân, unele trăsături prinse și o frumoasă bibliografie.

C. Gerola

Un apel către poeți

Dorind din interes pur literar să public, în editura Librăriei Alcalay, o culegere de cele mai frumoase poezii de toamnă din limba română, cu titlul *Poezia Toamnei*, și având strâns bucăți din mai toți poeții cunoscuți — mă adresez pe această cale Autorilor, care n'ar îngădui reproducerea a una, două sau trei bucăți cu acest subiect din opera lor, rugându-i să mă anunțe pe numele și adresa mea: Ion I. Pillat, 6 Romană, Loco. — O tăcere de mai mult de 15 zile de la data acestei publicări, o vom considera ca o aprobare tacită.

A apărut de

E. LOVINESCU

== **ÎN CUMPANA VREMEI** ==

(Note de războiu)

Prețul LEI 5.

A APĂRUT

No. 10

Lectura pentru toți

:: MAGAZIN ILUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Sumarul :

Vrabia	E. Lovinescu
Povestea mărgăritarului (fragment dramatic din romanul M. S. Reginel Maria)	Victor Eftimiu
Odiseea legațiunei române din Pe- trograd	Dr. I. Tudorache
Părerea bunicului (schiță)	G. Cair
Sub cer strefn (elegie)	Cezar Titus Stoica
Muiercea (schiță)	Caton Theodorian
Prizonierii (nuvelă)	Loc. George I. Popa
Nu mă uita (schiță)	Sandu Teleajen
Cronica dramatică <small>Bucureștii, comedie în 4 acte de Caton Theo- dorian.</small>	E. Lovinescu

Abonamentele se fac la **Librăria ALCALAY & Co.**

Lei 86 pentru un an

„ 18 „ șase luni

Prețul unui număr Lei 3

EDITURA ALCALAY

ULTIMELE NOUȚĂȚI

VICTOR EFTIMIU

CORABIA CU PITICI

O serie de povestiri, scrise într'o limbă colorată, cu subiecte dramatice și palpitate, cuprinse într'un volum de peste zece coale, cu coperta în culori.

5 LEI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

RADU COSMIN

PRIN ARDEAL

Un volum de 500 pagini în care sunt fixate, ca niște documente, impresiile primei călătorii a suveranilor români Ardealul liberat. Cartea aceasta nu poate să lipsească din nici o bibliotecă românească.

10 LEI

EDITURA ALCALAY